

NACIONALINĖ ŠVIETIMO AGENTŪRA

PLUNGĖS „RYTO“ PAGRINDINĖS MOKYKLOS VISUMINIO IŠORINIO VERTINIMO TRUMPOJI ATASKAITA

IŽANGA

Vizito laikas – 2019 m. spalio 21–25 d.

Vizito tikslas – mokyklų veiklos kokybės visuminis išorinis vertinimas.

Vertintojų komanda:

Vadovaujančioji vertintoja – Ligita Kukanauzienė.

Vertintojai: Irma Daukšienė, Jurgita Račkauskienė, Daiva Kavaliauskienė, Alma Šeputienė, Loreta Pociuvienė, Andrius Norkus, Virgilijus Žilinskas.

Vertintojai stebėjo 160 veiklų, iš jų – 151 pamoką, dvi klases valandėles, tris neformaliojo švietimo užsiėmimus, dvi konsultacijas, du specialiojo pedagogo-logopedo užsiėmimus. Pastarosios veiklos (išskyrus pamokas), lygiais nevertintos. Vizito metu buvo gilintasi į mokinių, mokytojų veiklą pamokose, mokyklos vadovų ir aptarnaujančio personalo darbą. Jie stebėti darbo vietose, klasėse, koridoriuose, mokyklos kieme. Kalbėtasi su mokytojais bei kitais mokyklos darbuotojais, mokiniais ir mokinių tėvais, Mokyklos tarybos atstovais, Metodinės tarybos nariais, mokyklos įsivertinimo ir planavimo darbo grupe, Vaiko gerovės komisija, darbo grupe profesiniam orientavimui vykdyti ir Mokinių taryba. Bendrauta su mokyklos direktoriumi, direktoriaus pavaduotojais ugdymui ir ūkiui, bibliotekos darbuotojais. Išanalizuoti mokyklos veiklos, mokinių pažangos ir pasiekimų fiksavimo dokumentai. Išvadų pagrindimui naudotasi Nacionalinio egzaminų centro (toliau – NEC) pateikta informacija bei Švietimo valdymo informacinėje sistemoje (toliau – ŠVIS) skelbiamais mokyklos 2019–2020 m. m. duomenimis.

Vertinant mokyklos veiklos kokybę vadovautasi Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro įsakymu 2016 m. patvirtintu „Mokyklų, vykdančių bendrojo ugdymo programas, veiklos išorinio vertinimo organizavimo ir vykdymo tvarkos aprašu“ ir Nacionalinės švietimo agentūros l. e. direktoriaus pareigas įsakymu 2019 m. patvirtintais susitarimais, veiklos kokybės vertintojų elgesio taisyklėmis ir pamokos stebėjimo protokolu informacijai fiksuoti. Atsižvelgta į šiuo metu galiojančias Bendrąsias programas, mokyklos veiklą reglamentuojančius teisės aktus.

Ataskaitoje pateiktos išvados, rekomendacijos suformuluotos bendru komandos sutarimu, atsižvelgiant į išorinio vertinimo metu surinktus bei prieš išorinį vertinimą išnagrinėtus mokyklos veiklos duomenis. Tobulintinų veiklos aspektų ūgties mokykla gali pasiekti veiksmingiau pasitelkdama vidaus išteklius: ugdymo procese (pamokoje) tikslingai planuoti pasiekimus, asmeninę pažangą, numatyti aiškius vertinimo kriterijus, sudaryti sąlygas skirtingų gebėjimų mokiniams ugdytis pagal savo išgales, kelti gebėjimus atitinkančius asmeninės pažangos lūkesčius, taikyti paveikius vertinimo būdus, aktyviuosius metodus, mokymą(si) virtualioje aplinkoje, kokybiškam ugdymui(si) išnaudoti estetiškas mokyklos erdves. Mokyklos tobulėjimą paspartintų naudojimas savininko finansine parama ir konsultacijomis bei švietimo ir mokslo institucijų konsultacine pagalba. Savininko pagalbos reikėtų pertvarkant erdves, kuriose vyksta fizinio ugdymo pamokos (veiklos).

MOKYKLOS KONTEKSTAS

Mokykla įsikūrusi šalia gyvenamųjų mikrorajonų. Greta veikia Akademiko A. Jucio progimnazija ir Motiejaus Valančiaus pradinė mokykla. 2016 m. Plungės rajono Stalgėnų pagrindinė mokykla tapo Plungės „Ryto“ pagrindinės mokyklos Stalgėnų skyriumi. Stalgėnai nuo Plungės miesto nutolę 11 km. Skyrių lanko mokiniai iš Stalgėnų, Milašaičių, Luknėnų, Stalgos, Vainaičių, Lekemės kaimų. 2019–2020 m. m. Stalgėnų skyriuje suformuoti 4 klasių komplektai: 1–4 kl. jungtinė, 3 kl, 7–8 kl. jungtinė, 10 kl. Mokinių skaičius „Ryto“ pagrindinėje mokykloje pastaraisiais

metais vis augo, tačiau nuo 2018 m. rugsėjo 1 d. dėl Plungės rajono savivaldybės tarybos priimtų sprendimų klasių komplektų skaičius yra mažinamas.

Daugumos mokyklos mokinių šeimų socialinė-ekonominė padėtis gera. Beveik nesikeičia mokinių (apie 8 proc.), kurie gauna socialinę paramą, skaičius. Dalis mokinių (apie 17 proc.) į mokyklą pavėžėjami visuomeniniu transportu, nes gyvena toliau nei 3 km atstumu nuo mokyklos. Stalgėnų skyriaus mokiniai yra pavėžėjami mokykliniu autobusu.

STIPRIEJI MOKYKLOS VEIKLOS ASPEKTAI

1. Asmenybės tapimo socialumas (1.1.1. – 3 lygis).

Nors vertinimo savaitę stebėtose pamokose asmeninės ir socialinės kompetencijų įsivertinimui neskirtas didelis dėmesys, vertintojai pastebėjo, kad dauguma mokinių mokykloje jaučiasi gerai, pasitiki savimi, geba argumentuotai reikšti savo nuomonę, yra mandagūs ir tolerantiški kitokiam požiūriui. Mokinių socialinius įgūdžius, gebėjimą dalyvauti bendrose veiklose, konstruktyviai spręsti konfliktus iliustruoja ir kiekybiniai 2018 m. Nacionalinio mokinių pasiekimų patikrinimo (toliau – NMPP) apklausos duomenys – mokykloje saugūs jaučiasi 90,2 proc. 4 kl., 82,4 proc. 6 kl., 86,8 proc. 8 kl. mokinių. Šie duomenys viršija respublikos mokyklų atitinkamų klasių mokinių pritarimo teiginiui vidurkį. Be to, pakankamai aukšti ir 4 kl. mokinių mokyklos klimato (0,68) ir patyčių situacijos (0,54) rodikliai. Tikėtina, kad tai lemia mokykloje priimti aiškūs susitarimai dėl patyčių atpažinimo ir reagavimo į jas. Kasmet atliekami patyčių situacijos mokykloje tyrimai, vyksta veiksmo savaitė „Be patyčių“. Prie gero mokyklos klimato prisideda ir mokykloje vykstantys renginiai. Ugdytis socialines kompetencijas ir realizuoti save mokiniai turi galimybių dalyvaudami Mokinių tarybos veikloje.

2. Mokinių gyvenimo planavimas (1.1.1 – 3 lygis, išskirtas aspektas – 4 lygis).

Iš pokalbių su mokiniais ir stebėtų pamokų paaiškėjo, kad mokiniai supranta išsilavinimo ir mokymosi vertę, turi tolesnio mokymosi siekių ir planų. Remiantis 2018 m. NMPP apklausos duomenimis, už mokymąsi jaučiasi atsakingi 92,2 proc. 6 kl. ir 98,5 proc. 8 kl. mokinių. Vertintojų komanda daro prielaidą, kad atsakomybė ir suvokta išsilavinimo svarba yra vieni iš veiksnių, lemiančių gerus mokinių mokymosi rezultatus. Mokykloje vykdomas ugdymas karjerai kryptingai prisideda prie mokinių gyvenimo planavimo(si). Kryptingai veikia darbo grupė profesiniam orientavimui vykdyti. Mokykloje susitarta dėl ugdymo karjerai integracijos į mokomuosius dalykus (pavyzdžiui, per lietuvių k. ir literatūros bei anglų k. pamokas mokiniai mokosi rašyti gyvenimo aprašymą ir motyvacinį laišką). Karjeros galimybes mokiniai sieja su ugdymosi galimybėmis, į jų lūkesčius mokykla atsižvelgia organizuodama išvykas į galimas tolesnio mokymosi įstaigas, studijų muges. Nors mokykla neturi psichologo, pažinti save ir savo gebėjimus mokiniams padeda išvykos į Plungės užimtumo tarnybą, kur, padedami specialistų, mokiniai gali atlikti profesinio tinkamumo testus. Mokykla ne tik konsultuoja baigiamųjų klasių mokinius dėl mokomųjų dalykų pasirinkimo ir dokumentų stojant į kitas mokymosi įstaigas pildymo, bet ir renka informaciją apie tolesnį mokyklą baigusių mokinių mokymąsi. Mokyklos patirtis integruojant ugdymą karjerai į pamokas, kryptingas bendradarbiavimas su socialiniais partneriais, paveiki pagalba mokiniams renkantis tolesnio mokymosi įstaigas, mokinių suvokta išsilavinimo vertė daro gyvenimo planavimą išskirtiniu mokyklos veiklos aspektu.

3. Pasiekimų asmeniškumas (1.2.1 – 2 lygis, išskirtas aspektas – 3 lygis).

Mokykloje vykdomas potencialus neformalusis švietimas, projektinė, socialinė-pilietinė veikla. Remiantis vertintojams pateiktais duomenimis, mokykloje veikiančius neformaliojo švietimo užsiėmimus lanko 49,7 proc., už mokyklos ribų – 55,2 proc. mokinių. Mokiniai teigė, kad mokykloje yra užtektinai neformaliojo švietimo veiklų, kai kurios iš jų (choras, pučiamųjų instrumentų orkestras, tinklinis, Jaunųjų šaulių ir kt.) yra tapę tradicinėmis. Mokyklos teigimu, kiekvienais metais mokiniai aktyviai dalyvauja rajono, šalies, tarptautiniuose renginiuose (konkursuose, olimpiadose,

varžybose ir kt.) ir laimi prizines vietas. Vertintojai pažymi, kad pasiekimų asmeniškumas yra orientuotas ne tik į mokymosi pasiekimus, bet ir į asmenybės ūgtį ir išskiriamas kaip stiprusis mokyklos veiklos aspektas. Siekiant aukštesnio minėto aspekto įvertinimo, mokyklos bendruomenei vertėtų priimti konkrečius, visiems mokytojams priimtinius, susitarimus dėl kiekvieno mokinio asmeninių pasiekimų dalyko pamokoje pamatavimo.

4. Mokyklos pasiekimų ir pažangos rezultatyvumas (1.2.2. – 3 lygis).

Mokinių mokymosi pasiekimai atitinka Bendrosiose ugdymo programose keliamus tikslus ir mokykloje besimokančių mokinių galimybes. 2017 m. ir 2018 m. Plungės „Ryto“ pagrindinės mokyklos NMPP mokinių rezultatų vidurkiai daugeliu atveju viršija Plungės rajono mokinių pasiekimų vidurkius. Mokinių pasiekimai, lyginant su Plungės rajono mokyklų kontekstu, daugelyje atvejų yra aukštesni 0,4–0,9 balo. Mokiniai aktyviai dalyvauja konkursuose, olimpiadose ir kituose renginiuose. Mokiniai ir tėvai yra patenkinti mokyklos indėliu ugdant vaikų vertybines nuostatas bei siekiant rezultatų. Pasak tėvų, pasiekimų sėkmės paslaptis yra šeimos–vaiko–mokytojo bendras darbas. Išanalizavus mokyklos pateiktus dokumentus, NEC duomenis bei remiantis vertinimo metu vykusiais pokalbiais, vertintojai daro išvadą, kad mokyklos rezultatyvumas yra tinkamas.

5. Planų naudingumas (2.1.2. – 3 lygis).

Apibendrinus vertinimo metu surinktus duomenis, pastebėta, kad mokykloje yra tariamasi dėl ugdymo plano rengimo ir įgyvendinimo, t. y. analizuojami metodinėse grupėse iškelti siūlymai ir svarstomos galimybės jiems realizuoti, mokyklos ugdymo planas dera su kitais mokyklos strateginiais dokumentais (t. y. metinės veiklos bei strateginiu planu).

6. Pagalba mokiniui (2.1.3. – 3 lygis).

Mokykloje aiškiai susitarta dėl paramos ar pagalbos teikimo mokiniams tvarkos. Pagalba mokiniui rūpinasi visa mokyklos bendruomenė. Kilus ugdymosi, psichologinių ar socialinių problemų bei grėsmių, mokiniai dažniausiai laiku sulaukia tinkamos pagalbos. Mokiniam pagal poreikį teikiama specialiojo pedagogo, socialinio pedagogo, logopedo, mokytojo padėjėjo pagalba, tačiau mokykloje nėra psichologo, būtiniausią psichologinę pagalbą suteikia Plungės pedagoginės psichologinės tarnybos specialistai. Mokykloje įrengus liftą sudaryta galimybė mokytis vaikams su fizine negalia. Konstruktivus bendradarbiavimas, potenciali socialinė pagalba, šeimos ir mokyklos lūkesčių derinimas sudaro sąlygas laiku spręsti iškilusias problemas, teikti tinkamą pagalbą mokiniams.

7. Santykiai ir mokinių savijauta (2.3.2. – 3 lygis).

Mokyklos veiklos planavimo dokumentuose deklaruojama mokyklos nuostata kurti tarpusavio pasitikėjimu, bendradarbiavimu, darnia veikla grįstą ugdymosi aplinką. Kasmet atliekami patyčių ir smurto tyrimai. Darytina išvada, kad mokykla, gerus santykius ir mokinių saugumą prioritetu laikanti ugdymo įstaiga, nuosekliai dirba analizuodama situaciją, žino savo privalumus ir trūkumus ir stengiasi sudaryti sąlygas mokiniams mokykloje jaustis gerai.

8. Veiklos, įvykiai, nuotyčiai (2.3.2. – 3 lygis).

Mokyklos pateikta informacija, veiklos planavimo dokumentai, susitikimų su mokyklos bendruomenės atstovais medžiaga rodo, kad mokykla organizuoja įvairias ir patrauklias bei prasmingas mokiniams neformaliojo švietimo veiklas. Mokykloje veikia 35 būreliai, kurių dauguma orientuoti į mokinių meninių, sportinių gebėjimų ugdymą(si). Mokykloje vyksta įvairi popamokinė veikla. Organizuojami tradiciniai mokyklos renginiai. Pakankamai aktyvi ir mokyklos Stalgėnų skyriaus popamokinė veikla, vienijanti bendruomenę. Aktyvesnis Mokyklos tarybos, ypač tėvų atstovų, dalyvavimas neformaliojo švietimo veikloje dar labiau įtrauktų į mokyklos gyvenimą mokinių šeimas ir vietos bendruomenę. Darytina išvada, kad mokykla sudaro potencialias sąlygas mokiniams dalyvauti prasmingose ir įdomiose veiklose. Tokiu būdu tenkinami ne tik mokinių

saviraiškos poreikiai, bet ir ugdomos jų asmeninės, socialinės, iniciatyvumo ir kūrybingumo kompetencijos.

9. Mokinių darbų demonstravimas (3.1.3. – 3 lygis).

Mokinių darbai gausiai eksponuojami pradinėse klasėse – klasių sienas ir standus puošia mokinių dailės kūriniai, rašiniai. Darbai spalvingi, pateikti skoningai ir estetiškai. Vertintojų vizito metu mokyklos fojė veikė įspūdinga mokinių kūrybinių darbų paroda „Žemaitijai – 800“, koridoriuose eksponuoti projekto „Spalvų raštai“ metu atlikti darbai, mokinių dailės darbų ekspozicija. Šalia pradinių klasių esančiuose koridoriuose veikė mokinių ir jų tėvų darbų paroda „Gamtos stebuklai“, piešinių paroda apie tinkamą dantų priežiūrą, eksponuoti rašto darbeliai apie įdomiausią skaitytą knygą. Šitoks mokinių darbų eksponavimas ne tik gerina interjero estetiškumą, bet ir plečia mokinių akiratį, prisideda prie mokinių sveikos gyvensenos įgūdžių formavimosi.

10. Mokyklos savivaldos sprendimų pagrįstumas (4.1.1. – 3 lygis).

Mokykla supranta įsivertinimo svarbą mokyklos veiklos tobulinimui ir siekia į mokyklos tobulinimo procesus įtraukti bendruomenę. Pagirtinos mokyklos administracijos pastangos priimant sprendimus vadovautis visų sutartomis tvarkomis. Tai ne tik suteikia aiškumo, palengvina sprendimų priėmimo procesą, bet ir daro jį skaidresnį bei aiškesnį visiems bendruomenės nariams, padeda išvengti klaidų ir nesusipratimų. Darytina išvada, kad mokyklos veiklos tobulinimo sprendimai priimami atsižvelgiant į sutartą mokyklos veiklos perspektyvą, mokyklos veiklos kokybės įsivertinimo rezultatus, vadovaujantis mokyklos tvarkomis.

TOBULINTINI MOKYKLOS VEIKLOS ASPEKTAI

1. Mokinio pažangos pastovumas (1.2.1. – 2 lygis).

Mokinio pažangos ir pasiekimų matavimas tik 18-oje stebėtų pamokų (11,9 proc.) vertintas gerai ir labai gerai. Šiose pamokose mokytojai tinkamai taikė mokinių pasiekimų ir pažangos stebėsenos būdus siedami su pamokos uždaviniu ir numatytais ugdyti kompetencijomis. Kaip tobulintinas pamokos aspektas mokinio pažangos ir pasiekimų matavimas išskirtas 30,5 proc. stebėtų pamokų. Vertintojai fiksavo, kad minėtoje dalyje pamokų, mokytojai tinkamai neakcentavo mokinio asmeninės pažangos arba tam neskyrė pakankamai laiko, organizuodavo epizodinių pamokos aptarimą, orientuotą daugiau į mokinių emocinį įsivertinimą, o ne į pažangos pamatavimą. Iš pokalbių paaiškėjo, kad mokytojai metodinėse grupėse kalba apie mokinio pažangos ir pasiekimų matavimą, tačiau pasigendama aiškių bendrų mokytojų susitarimų dėl pažangos matavimo pamokose. Išanalizavus ir apibendrinus surinktus duomenis, darytina išvada, kad mokytojams reikėtų skirti didesnę dėmesį pažangos pripažinimo, skatinimo pastovumo ir pasiekimų asmeniškumo matavimo aspektams pamokoje, siejant pažangą su pamokos uždavinyje keliamais išmokimo siekiais. Nuoseklus ir kryptingas pažangos pastovumo stebėjimas, pripažinimas mokiniui teiktų augimo džiaugsmą bei būtų naudingas fiksuojant kiekvieno mokinio asmeninę mokymosi pažangą pamokoje.

2. Tikėjimas mokinio galiomis (2.2.1. – 2 lygis).

Aukštesniems mokinių siekiams ir gebėjimams ugdytis padeda mokytojų paskatinimai nuostatos, palaikymas ir tikėjimas mokinio galiomis. Kaip stiprusis pamokos aspektas tikėjimas mokinio galiomis išskirtas 16,2 proc. stebėtų pamokų. Į konkretų mokymosi rezultatą orientuotas uždavinys, kuriant stimuliuojančius iššūkius ir skatinant siekti aukštesnių mokymosi rezultatų, užfiksuotas 7 (4,4 proc.) pamokose. 10 (6,2 proc.) pamokų stebėtas mokytojų tikėjimas mokinio kaip asmenybės augimo ir mokymosi galiomis – pamokos uždaviniai formuluoti kartu su mokiniais ir orientuoti į aukštesnius mokinių gebėjimus. Išanalizavus stebėtų pamokų protokolus, pastebėta, kad pamokose mokymosi uždavinį mokiniams dažniausiai buvo suplanavę patys mokytojai, uždaviniuose dažniausiai nekelti konkretūs, pamatuojami, mokinių galias atitinkantys mokymosi

lūkesčiai. Mokinių galimybes atitinkantys mokytojų lūkesčiai ir tikėjimas mokinio galiomis turi didesnę poveikį mokinių mokymuisi. Mokyklos mokytojams būtina gilinti šiuolaikinio mokymo(si) sampratą, numatyti ugdymo proceso tobulinimo žingsnius ir jų įgyvendinimą. Jei mokytojai įvertintų mokinių kaip asmenybių mokymosi galias, suformuluotų aiškius lūkesčius, orientuotus į aukštesnius mokinio gebėjimus, pagrįstai informuotų mokinius, ko iš jų tikimasi, vadovavimas mokymuisi būtų veiksmingesnis, mokiniai labiau pasitikėtų savo jėgomis ir tikslingiau siektų optimalios pažangos.

3. Ugdymo(si) metodų įvairovė (2.2.2. – 2 lygis).

Vertinimo savaitę 87 proc. stebėtų pamokų vyravo tradiciniai, į mokymą, o ne į mokymąsi orientuoti metodai: aiškinimas, pasakojimas, klausinėjimas, skaitymas, mokymasis iš vadovėlio, rašymas. Šiose pamokose dominavo mokytojas, visos klasės ir individualus mokymasis. Tradiciniai metodai mažai skatino mokinių mokymąsi, trūko aktyvios mokinių veiklos, bendradarbiavimo, todėl metodų įvairovė yra tobulintinas mokyklos veiklos aspektas. Jei mokytojai pamokose taikytų aktyvaus ugdymo(si) metodus, tikėtina, mokiniai geriau įsisąmonintų mokymo turinį, plėtotų bendradarbiavimo kompetenciją, problemų sprendimo gebėjimus, patirtų mokymosi džiaugsmą ir sėkmę.

4. Vertinimo kriterijų aiškumas (2.4.1. – 2 lygis).

Pasiekimų ir pažangos vertinimas pamokose retai sietas su mokymosi uždaviniu. Su mokiniais retai tartasi, ko iš jų tikimasi, koks turi būti gerai atliktas darbas, kokie vertinimo kriterijai, kada ir kaip bus taikomi. Šios išvalgos leidžia teigti, kad vertinimo kriterijų aiškumas yra tobulintinas mokyklos veiklos aspektas. Tikėtina, kad susiejus mokinių pasiekimų ir pažangos vertinimą su pamokos uždaviniu, susitarus dėl aiškių vertinimo kriterijų ir aptarus juos su mokiniais, veiksmingai taikant įvairias formuojamojo vertinimo strategijas, pagerėtų mokymo(si) kokybė ir sustiprėtų mokinių motyvacija siekti asmeninės pažangos.

5. Pastatas ir jo aplinka (3.1.2. – 2 lygis).

Mokykla 2019–2021 m. strateginiame plane vienu iš tikslų numato plėtoti saugią, sveikatai palankią, estetišką ir šiuolaikišką ugdymo(si) aplinką. Nors sutvarkyta mokyklos apšiltinimo sistema, pastatui stinga estetiškumo, vidaus erdvių sienos, durys ir palangės vietomis apsilaupiusios, nėra bendro interjero stiliaus. Pastato išorės sienoms taip pat reikalingas bent jau kosmetinis remontas. Ergonominiu požiūriu kai kurie kabinetai ankštoki, turint omenyje didelį mokinių skaičių klasėse. Atkreiptinas dėmesys į sporto salės ir persirengimo kambarių užimtumą fizinio ugdymo pamokų metu (kartais vienu metu pamoka vyksta dviem arba trimis didelėmis klasėmis). Didelis mokinių skaičius pamokoje yra rizikos veiksnys, galintis nulemti mokinių traumas. Siekdama spręsti sporto salės užimtumo problemą, dalį fizinio ugdymo pamokų mokykla organizuoja aktų salėje, tačiau ten aplinka nesaugi dėl labai slidžios grindų dangos. Nors dalis mokyklos koridorių paveikiai išnaudojami aktyviam poilsiui (pvz., yra stalo teniso stalai) pokalbyje su vertintojais mokiniai išsakė nuomonę, kad mokykloje trūksta viešųjų ramiam poilsiui ir susikaupimui skirtų tylių erdvių. Pagirtina, kad mokykla iš sporto salės nuomos gautas lėšas panaudoja ugdomųjų erdvių atnaujinimui (pvz., atnaujintas dailės kabinetas), tačiau reikšmingesniems pastato ir jo aplinkos pokyčiams būtinas ir didesnis savininko dėmesys bei kryptingesnės pačios mokyklos pastangos įtraukiant tėvus, socialinius partnerius, vietos bendruomenę. Mokyklos 2019–2021 m. strateginio plano SSGG analizėje kaip grėsmės nurodyti nepalanki ugdymui(si) mokymo(si) aplinka ir faktas, kad mokiniai nesijaučia mokyklos šeimininkais. Tikėtina, kad didesnis mokyklos savininko, administracijos dėmesys mokyklos pastato estetiškumui ir ergonomiškumui skatintų mokinius jaustis mokyklos šeimininkais, reikšti savo iniciatyvas dėl erdvių kūrimo ir panaudojimo.